

Nr 229.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag för beredande av dyrtidstillägg och dyrtidshjälp under år 1919 åt befattningshavarna vid statens provningsanstalt; given Stockholms slott den 14 mars 1919.

Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att, för beredande av dyrtidstillägg och dyrtidshjälp under år 1919 åt befattningshavarna vid statens provningsanstalt enligt de grunder, som i dylikt hänseende kunna vara stadgade i avseende å befattningshavare i statens tjänst, å tilläggsstat för år 1919 under sjunde huvudtiteln såsom förslagsanslag anvisa ett belopp av ..... kronor 95,000.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

GUSTAF.

F. V. Thorsson.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 14
mars 1919.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
              SCHOTTE,
              PETRÉN,
              NILSON,
              friherre PALMSTIERNA,
              RYDÉN,
              UNDÉN,
              THORSSON.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Thorsson, anförde:

I en den 25 februari 1919 dagtecknad proposition, nr 165, har Kungl. Maj:t för riksdagen framlagt förslag om ombildning från och med år 1920 av den tidigare till tekniska högskolan anknutna materialprovvningsanstalten till en fristående statsinstitution ävensom hemställt om anvisande å 1920 års riksstat av härför erforderligt anslag m. m. I det vid sagda proposition fogade utdraget av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 25 februari 1919 lämnas en utförlig redogörelse för anstaltens nuvarande ställning och organisation, vilken redogörelse jag här tillåter mig åberopa. Av nämnda redogörelse framgår bland annat, att anstalten, ehuru den redan under år 1918 ställts under överinseende av en särskild av Kungl. Maj:t tillsatt styrelse, för närvarande skötes såsom ett

enskilt affärsföretag och sålunda för bestridandet av sina utgifter är hänvisad till de till anstalten inflytande inkomster av därstädes verkställda provningar. Något anslag för bestridande av anstaltens driftkostnader finnes icke å riksstaten uppfört, lika litet som någon avlöningsstat för anstalten av Kungl. Maj:t eller riksdagen fastställts. Anstaltens tjänstemän, som tillsatts antingen av anstaltens föreståndare eller av dess styrelse, hava under sådana omständigheter icke ansetts intaga en sådan ställning, att de varit att betrakta såsom befattningshavare i statens tjänst, och hava sålunda icke heller kommit i åtnjutande av krigstidstillägg och krigstidshjälp från de anslag, som av riksdagen anvisats för bestridande av dylika dyrtidsbidrag åt statens befattningshavare.

Frågan om anstaltens omorganisering till en statsinstitution i egentlig mening har emellertid, såsom av förberörda protokollsutdrag närmare framgår, sedan åtskilliga år tillbaka stått på dagordningen, och betydande anslag hava av riksdagen beviljats för beredande av tjänliga lokaler för anstalten i dess ombildade skick. Sedan av Kungl. Maj:t särskilt tillkallade sakkunniga den 31 oktober 1917 framlagt förslag till ny organisation för anstalten, var det också min avsikt att bringa denna angelägenhet under 1918 års riksdags provning för att från och med 1919 års ingång få anstalten på angivet sätt ombildad. I enlighet med min hemställan föreslog också Kungl. Maj:t i den till 1918 års riksdag avlätna statsverkspropositionen riksdagen att, i avbidan på proposition i ämnet, beräkna för ändamålet erforderligt anslag å 1919 års riksstat. Emellertid visade det sig vid närmare granskning av de sakkunnigas förslag av behovet påkallat att inhämta lönerregleringskommitténs yttrande över detsamma; och då dylikt yttrande icke kunde av kommittén avgivas i sådan tid, att proposition i ämnet hann föreläggas 1918 års riksdag, blev det nödvändigt att låta med frågan anstå till den riksdag, som nu är samlad.

Under de år, som tagits i anspråk för utredningar i den föreliggande frågan, hava emellertid, till följd av den inträdda starka prisstegringen och särskilt nödvändigheten att tilldela den vid provningsanstalten anställda personalen dyrtidstillägg till betydande belopp, anstaltens utgifter så stigit, att de icke längre kunnat helt täckas av de till anstalten inflytande inkomsterna. Under år 1918 beräknades sålunda, trots det att Kungl. Maj:t genom beslut den 8 februari sagda år medgav, att den år 1897 fastställda taxan å provningsavgifter finge höjas med 40 procent, ett underskott å 29,870 kronor komma att uppstå å anstaltens rörelse. I anledning härav fann sig Kungl. Maj:t, på framställning av tekniska högskolans styrelse, som då hade överinseendet

över anstalten, föranlåten att genom beslut förberörda den 8 februari 1918 såsom bidrag till uppehållande av verksamheten vid anstalten under nämnda år ur manufakturörlagsslånefonden tilldela anstalten ett statsbidrag av 29,870 kronor, ett belopp, som alltså jämnt motsvarade det för sagda år beräknade underskottet å anstaltens rörelse. I verkligheten blev emellertid nämnda underskott väsentligt större, i det nämligen styrelsen för anstalten, sedan vid 1918 års urtima riksdag beslut fattats om extra krigstidstillägg och extra krigstidshjälp åt befattningshavare i statens tjänst, ansåg sig icke kunna underlåta att tilldela anstaltens befattningshavare motsvarande förmåner. För bestridande av kostnaderna härför blev det nödvändigt att taga i anspråk de till anstaltens förfogande stående reservationerna från föregående års rörelse, vilka härigenom nedgingo, från att vid 1917 års utgång hava belöpt sig till 30,863 kronor, till att vid 1918 års slut utgöra endast 9,966 kronor.

Även för innevarande år har det beräknats, att verksamheten vid anstalten skulle komma att lämna ett betydande underskott, för vars täckande anstaltens styrelse sett sig nödsakad att vädja till statsmakternas mellankomst.

*Styrelsen för
statens prov-
ningsanst. li.*

I skrivelse den 23 september 1918 har styrelsen för anstalten i dylikt hänseende anfört bland annat följande:

Anstaltens sammanlagda utgifter för år 1919 beräknades komma att uppgå till 252,504 kronor 15 öre, därav 52,329 kronor 15 öre såsom krigstidstillägg och krigstidshjälp åt anstaltens personal enligt de vid tiden för skrivelsens avlåtande gällande grunder för dylika avlöningsbidrag åt befattningshavare i statens tjänst. Då emellertid anstaltens inkomster för år 1919 kunde beräknas till endast 179,400 kronor, uppstode en brist å 73,104 kronor 15 öre eller i avrundat tal 73,100 kronor, för vars täckande styrelsen såge sig nödsakad att anhålla om bidrag av statsmedel. Med åberopande härav och under framhållande, att såväl nödvändigheten som rättvisan bjöde, att dyrtidstilläggen för anstaltens befattningshavare beräknades efter samma grunder, som för statens befattningshavare kunde varda gällande, hemställde styrelsen, dels att för uppehållande av verksamheten vid anstalten under år 1919 måtte beviljas ett statsbidrag av 73,100 kronor, dels ock att, i den mån ökning av krigstidstillägg och krigstidshjälp under år 1919 för statens befattningshavare kunde bliva bestämd, medel för beredande av motsvarande avlöningsförbättring för anstaltens personal måtte ställas till styrelsens förfogande.

Over berörda framställning har kommerskollegium den 6 november 1918 avgivit infortrat utlåtande, däri anförts bland annat följande:

»I styrelsens hemställan angående krigstidstillägg och krigstidshjälp åt anstaltens befattningshavare vill kollegium kraftigt instämma. Redan ur principiell synpunkt synes det kollegium oriktigt, att icke anstaltens tjänstemän komma i åtnjutande av motsvarande förmåner som övriga statens befattningshavare. Med hänsyn till den starka konkurrensen om det slags arbetskraft, varav anstalten är i behov, synes starka skäl tala för att dessa i fråga om dyrtidsbidrag åtminstone icke sättas i sämre ställning än statens övriga befattningshavare. Oaktat den jämförelsevis betydande brist i anstaltens inkomst- och utgiftsstat, som skulle orsakas härav, synes det kollegium sålunda nödvändigt, att anstaltens tjänstemän komma i åtnjutande av krigstidstillägg och krigstidshjälp för år 1919 efter de allmänna grunder härför, som kunna bli av riksdagen fastställda beträffande statens befattningshavare.

Underskottet i 1919 års stat för materialprovningsanstalten har av styrelsen beräknats till 73,100 kronor. Detta underskott anser kollegium i likhet med vad fallet varit under innevarande år böra täckas med statsmedel.

Såsom ovan nämnts utgår det för innevarande år åt anstalten anvisade anslaget, 29,870 kronor, ur manufakturförslagslånefonden. På grund av anstaltens väsentligt ökade anslagsbehov för år 1919 och storleken av de anvisningar på fondens tillgångar, som i övrigt blivit gjorda, torde, enligt vad kollegium inhämtat, fondens disponibla räntetillgångar icke förslå till hela det beräknade statsbidraget. En uppdelning av detsamma sålunda, att viss del, nämligen det till krigstidstillägg och krigstidshjälp avsedda beloppet, täcktes genom av riksdagen för ändamålet anvisade medel, synes kollegium jämväl principiellt lämpligare. Det finnes så mycket större skäl härför, som, enligt vad kollegium ovan angivit, anstaltens befattningshavare i fråga om dyrtidsbidrag böra jämnställas med övriga statens befattningshavare, varav följer att krigstidstillägget åt anstaltens tjänstemän för nästkommande år icke nu torde böra bindas vid något visst belopp.

Det anstaltens anslagsbehov för år 1919, som icke hänför sig till dyrtidsbidrag åt anstaltens befattningshavare, uppgår till i runt tal 20,800 kronor. Ehuru beloppet i och för sig är av betydande storlek i förhållande till de tillgångar, som lära finnas disponibla av manufakturförslagslånefondens räntemedel, vill kollegium likväl icke motsätta sig, att anslag jämväl för år 1919 anvisas ur nämnda fond för nu ifrågavarande ändamål.

På grund av vad sålunda anförts får kommerskollegium hemställa,

dels att Eders Kungl. Maj:t måtte såsom bidrag för upprätthållande av verksamheten under år 1919 vid materialprovningsanstalten anvisa ett belopp av högst 20,800 kronor att utgå ur manufakturförslagslånefonden,

dels och att befattningshavarna vid materialprovningsanstalten måtte för år 1919 komma i åtnjutande av krigstidstillägg och krigstidshjälp enligt samma grunder som statens övriga befattningshavare.»

I anledning av vad sålunda förekommit fann Kungl. Maj:t genom beslut den 7 februari innevarande år gott medgiva, att såsom bidrag till uppehållande av provningsanstaltens verksamhet under år 1919 finge

ur manufakturförlagslånefonden utgå ett belopp av högst 20,800 kronor; och erhöll statskontoret befallning att på rekvisition till anstaltens styrelse utbetala nämnda belopp. Samtidigt förklarade sig Kungl. Maj:t framdeles vilja meddela beslut i anledning av den föreliggande framställningen, såvitt den avsåge krigstidstillägg och krigstidshjälp under innevarande år åt anstaltens befattningshavare.

*Departements-
chefen.*

Denna fråga anhåller jag nu, sedan förut denna dag proposition till riksdagen beslutats rörande dyrtidstillägg och dyrtidshjälp åt befattningshavare i statens tjänst, att få underställa Kungl. Maj:ts prövning.

För egen del vill jag då uttala, att jag — med hänsyn såväl till den halvstatliga ställning, som provningsanstalten redan nu intager, som ock därtill, att anstalten, vid bifall till den till riksdagen avlåtna propositionen rörande ombildning av anstalten, redan från och med nästa års början skulle organiseras såsom ett vanligt statens ämbetsverk — anser det vara med billigheten överensstämmande, att anstaltens befattningshavare för innevarande år komma i åtnjutande av dyrtidsbidrag enligt de grunder, som kunna varda gällande i avseende å befattningshavare i statens tjänst. Jag anser detta så mycket mera vara fallet, som avsikten ju varit, att anstalten redan från och med ingången av detta år skulle hava uppförts å stat, därvid dess befattningshavare skulle utan vidare hava blivit i avseende å rätt till åtnjutande av dyrtidsbidrag likställda med annan personal i statens tjänst. Att denna avsikt icke kunnat förverkligas, bör, såvitt jag kan finna, icke rimligtvis i nu ifrågavarande avseende lända befattningshavarna vid anstalten till men.

Under sådana omständigheter och då anstalten icke är i stånd att av medel, över vilka anstalten förfogar, bestrida kostnaderna för dyrtidsbidrag åt befattningshavarna, synes mig det för ändamålet erforderliga beloppet böra genom statens försorg i en eller annan form ställas till anstaltens disposition. Enligt från anstaltens föreståndare införskaffad uppgift skulle, med tillämpning av de i propositionen nr 225 för statens befattningshavare föreslagna grunderna, kostnaderna för dyrtidsbidrag åt anstaltens personal under innevarande år, under förutsättning av ett för hela året gällande grundtal av 135, belöpa sig till omkring 102,300 kronor. Ehuru, med hänsyn till sannolikheten av en under året inträffande prissänkning och därmed följande nedgång i grundtalet för årets senare kvartal, det anslag, som för ändamålet bör avses, torde kunna sättas något lägre än nyss angivna belopp, förslagsvis till 95,000 kronor, är likväl den erforderliga anslagssumman så hög, att, på sätt kommerskollegium framhåller, manufakturförlagslånefonden icke

lärer kunna tagas i anspråk för dess gäldande, helst som denna fond redan förut anlåtats för täckande av det driftsunderskott, som oavsett dyrtidsbidragen beräknats under detta år komma att uppstå å provningsanstaltens rörelse. Under sådana omständigheter synes mig framställning till riksdagen böra göras om anvisande av det för ändamålet erforderliga beloppet. Anslaget torde böra upptagas å 1919 års tilläggsstat och, med hänsyn till omöjligheten att verkställa exakta kostnadsberäkningar, givas förslagsanslags natur.

Jag anser mig slutligen i detta sammanhang böra erinra om, att då vid bifall till det framlagda förslaget rörande omorganisation av provningsanstalten, befattningshavarna vid anstalten skulle under år 1920 i avseende å rätt till dyrtidsbidrag utan vidare bliva likställda med annan statens personal, spörsmålet om huru under nämnda år kostnaderna för dyrtidsbidragen till anstaltens befattningshavare skola bestridas, redan tidigare blivit föremål för behandling i samband med motsvarande angelägenhet, i vad angår övrig i statens tjänst anställd personal.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte i proposition föreslå riksdagen

att, för beredande av dyrtidstillägg och dyrtidshjälp under år 1919 åt befattningshavarna vid statens provningsanstalt enligt de grunder, som i dylikt hänseende kunna varda stadgade i avseende å befattningshavare i statens tjänst, å tilläggsstat för år 1919 under sjunde huvudtiteln såsom förslagsanslag anvisa ett belopp av ..... kronor 95,000.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall; och skulle proposition i ämnet till riksdagen avlätas av den lydelse, bil. litt. . . . vid detta protokoll utvisar.

Vid protokollet:
Birger Looström.
